

Arkivsak: 22/1291 - 2

Politisk behandling av:

Byrådssak 157 av 28.06.2022 - Rullering av Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2022-2025

Sak	Utvalg	Møtedato
53/22	Kultur- og utdanningsutvalget	12.10.2022
318/22	Bystyret	19.10.2022
334/22	Bystyret	23.11.2022

Bystyrets vedtak:

Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2022-2025 tas til orientering.

Bystyrets behandling:

Votering:

Kultur- og utdanningsutvalgets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Bystyrets behandling:

Saken ligger til fortsatt behandling i bystyret.

Kultur- og utdanningsutvalgets innstilling:

Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2022-2025 tas til orientering.

Kultur- og utdanningsutvalgets behandling:

MERKNADER:

Utvalgets mindretall, medlemmet fra F, viser til at bystyret i 2016 vedtok Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2016- 2020, og at byrådet foreslår å rullere handlingsplanen for en periode på fire nye år fra 2022. Dette medlem mener at Oslo kommune sin oppgave med å bidra til positiv holdningsendring for gatekunstens verdi ikke bør prioriteres som en av kommunens oppgaver. Dette medlem stemmer ikke for den rullerende handlingsplanen, og den tas kun til orientering.

Votering:

Byrådets innstilling ble enstemmig tiltrådt.

Byrådets innstilling:

Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2022-2025 tas til orientering.

Sammendrag:

Bystyret vedtok i 2016 Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2016-2020. Etter planens utløp er tiltakene evaluert. Implementering av planen vurderes som god, og har bidratt til positiv holdningsendring for gatekunstens verdi. For å sikre videreføring av tiltak og utvikling av etablerte samarbeid foreslår byrådet å rullere handlingsplan for gatekunst og graffiti for en periode på fire nye år fra 2022, med enkelte justeringer i tiltakene basert på erfaringer fra tidligere periode.

Saken gjelder:

1. Bakgrunn

Bystyret tok i møte 15.06.2016 sak 171, Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2016-2020 til orientering (jf. byrådssak 15 av 21.01.2016). Handlingsplanen har i perioden 2016-2020 bestått av 16 tiltak, med mål om å styrke og legge til rette for gatekunst i Oslos offentlige rom. Handlingsplanen ble vedtatt etter lang tids praktisering av

nulltoleranse mot tagging og graffiti. Kommunen ønsket å skape muligheter for utfoldelse for alle som har gatekunst som uttrykksform, slik at disse kan virke innenfor lovlige rammer.

I denne saken rulleres handlingsplanen med noen mindre endringer i tiltakene. Justert plan erstatter dermed handlingsplan for perioden 2016-2020. Handlingsplanen er en liste med tiltak spesifikt knyttet til gatekunsten, som bidrar til å oppfylle og operasjonalisere de tre hovedmålene i Kunstbyen – Oslo kommunes kunstplan (jf. byrådssak 18/19), med vekt på innbyggers tilgjengelighet til kunst, og gode vilkår for kunstnere i byen.

Gatekunsten bidrar til kommuneplanens mål om byen som et kulturelt kraftsenter som er tilgjengelig for alle. Handlingsplanens tiltak er særlig relevant opp mot kommunens oppfølging av FNs bærekraftsmål 10: Mindre ulikhet.

Planen omhandler graffiti og gatekunst som estetiske uttrykk, som utføres av både profesjonelle og amatører. I byrådssaken og i handlingsplanen benyttes betegnelsen gatekunst for all lovlig gatekunst og graffiti.

2. Tiltak i utløpt handlingsplan for gatekunst (2016-2020)

Tiltakene fra handlingsplan for gatekunst 2016-2020 ble utarbeidet på grunnlag av bred involvering, og var som følger:

- 1) Anerkjennelse gatekunst som fullverdig kunstuttrykk likestilt med andre visuelle kunstformer. Kvalitetskriterier legges til grunn ved tildeling av sentrale oppdrag og kunstprosjekter i byrommet.
- 2) Tilrettelegge vegger, underganger, gategulv og andre egnede arealer for gatekunst i bydeler og i sentrum.
- 3) Utøve et friere skjønn og en myk holdning for kunstutfoldelse på midlertidige installasjoner som gjerder rundt byggeplasser og lignende.
- 4) Utarbeide enkle rutiner for gatekunst som trenger byggesøknad, og informasjon til utøvere, kommunale enheter og private gårdeiere.
- 5) Utprøve en gatekunstfestival hvor utøvere og publikum kan møtes.
- 6) Initiere tiltak for barn og ungdom i form av workshops og arrangementer som skaper læring og positiv aktivitet.
- 7) Tilby barne- og ungdomsgrupper små og klart avgrensede oppdrag i nærmiljøet.
- 8) Engasjere voksne gatekunstutøvere gjennom timebaserte oppdrag.
- 9) Innføre gatekunst som tilbud i Oslo musikk- og kulturskole.
- 10) Legge til rette for fotodokumentasjon og formidling av gatekunst. Oslo kommune skal legge til rette for at offentligheten får tilgang på historisk dokumentasjon av eldre graffiti og gatekunst som Oslo kommune disponerer.
- 11) Etablere tverrfaglig samarbeid for å skape felles forståelse og kunnskap om gatekunstfeltet.
- 12) Utarbeide informasjonsopplegg som fokuserer på etikk i gatekunsten.
- 13) Hente inn ressurspersoner fra gatekunstmiljøet som koordinører med ansvar for

særskilte prosjekter.

14) Benytte muligheter for tilskudd innen Oslo kommunes tilskuddsordninger til gatekunstprosjekter der disse faller inn under forskriftene.

15) Gjennomføre gatekunstprosjekter innenfor gjeldende regelverk for Oslo kommunes kunstordning. I tillegg skal det ses på hvordan andre allerede gjeldende ordninger kan omfatte gatekunst. Det bør også søkes kontakt med private aktører med tanke på samfinansiering av løpende prosjekter.

16) Det etableres en pilotordning for små gatekunstprosjekt etter modell fra Bergen. Eksempler på aktuelle objekter er underganger,ategulv, El-skap, nedstigningstårn, søppelkasser og tilsvarende som etatene eller bydelene har råderett over.

I denne saken foreslås disse tiltakene erstattet med justerte tiltak. De nødvendige endringene er gjort på bakgrunn av erfaringer fra tidligere periode, og omtales nærmere under.

3. Gatekunst i Oslo i handlingsplanperioden 2016-2020 – evaluering

Jf. byrådssak 15/16, har Kulturetaten (KUL) ved forrige handlingsplans utløp evaluert tiltakene, og innhentet innspill både eksternt og fra kommunale virksomheter. Gjennomføring av planens tiltak krever samarbeid både med gatekunstmiljøet, og internt mellom KUL, Bymiljøetaten (BYM), Plan- og bygningsetaten (PBE), Kulturskolen, bydelene, Eiendoms- og byfornyelsesetaten (EBY) og kommunens eiendomsforetak med flere.

Byantikvaren ble konsultert i høringsprosessen, og understreker viktigheten av kulturminnevern, og at Byantikvaren involveres tidlig i prosesser som involverer kulturminner og kulturmiljø slik at muligheter og begrensninger kan avklares raskt og med god kommunal samkjøring.

Evalueringen viser at det har skjedd mye positivt på gatekunstfeltet de siste fem årene, med en gradvis oppblomstring av gatekunst i bybildet. Særskilte områder som kan trekkes frem er langs Havnepromenaden, ved Akerselva, i området rundt Tøyen og Gamle Oslo, samt Sagene.

Handlingsplan for gatekunst har vært til støtte og veiledning i flere av prosjektene. For eksempler på konkrete prosjekter fra planperioden vises det til vedlegg med bildepresentasjon.

St. Hanshaugen, Gamle Oslo, Sagene og Grorud er eksempler på bydeler som kan vise til spennende prosjekter. Det rapporteres imidlertid om store forskjeller mellom bydeler når det kommer til aktivitet og kompetanse knyttet til handlingsplanen, selv om bydelene selv melder at man er positiv til gatekunst i lokalmiljøet.

Det har vært en oppmykning i holdning knyttet til kunstutfoldelse på midlertidige

installasjoner, som for eksempel gjerder rundt byggeplasser. Oslobygg KF viser til prosjekter ved nye Jordal Amfi og på byggeplassgjerder ved anleggsplassen til det nye Tøyenbadet. Her har foretaket samarbeidet med etater og bydeler, lokale aktører som eksempelvis en barnehage i nærmiljøet, samt aktører fra gatekunstmiljøet. Ressurspersoner fra gatekunstmiljøet som koordinatore/prosjektledere sikrer kvalitet og faglig forankring i prosjektene.

Det er i perioden 2016 -2020 bevilget omtrent 1 million kroner fra kommunale ordninger til en rekke tiltak og prosjekter tilknyttet gatekunst. Midlene er tildelt gjennom tilskuddsordningene Driftstilskudd til kunst- og kulturinstitusjoner, Den kulturelle spaserstokken og Løpende tilskudd til kunst- og kulturtiltak. Det er også benyttet midler fra Oslo kommunes kunstordning til flere prosjekter. I tillegg har Program for bilfritt byliv bidratt med både midler til konkrete prosjekter innenfor bylivssonen, og til mer tverretattlig samarbeid. Videre satte Bydel St. Hanshaugen i 2018 av midler til en søkbar pott for gatekunstprosjekter, der ni prosjekter ble støttet.

Det er på dette grunnlaget KULs anbefaling å videreføre handlingsplanen for fire nye år, der man bygger på de gode erfaringene, samtidig som man fokuserer på områder der en ser et forbedringspotensial i kommende periode.

4. Innspill fra gatekunstmiljøene

Som følge av Covid-19 nedstengingen høsten 2020, ble det ikke gjennomført innspillsmøter i forbindelse med selve evalueringsarbeidet, og byråd for kultur, idrett og frivillighet inviterte derfor til et innspillsmøte med aktører i gatekunstfeltet i november 2021. Både produsenter, kuratorer, kunstnere/utøvere, formidlere og akademikere var representert blant deltakerne. Det var også mulighet for å sende skriftlige innspill i etterkant.

Målet var å innhente erfaringer med handlingsplanen frem til nå, og sikre nødvendig forankring i feltet for å gå videre med ny planperiode. Spørsmål som ble særlig løftet var i hvilken grad situasjonen har endret seg for gatekunst i byen de siste fem årene, hvilke utfordringer miljøet har, og hvilke konkrete tiltak som kan trekkes frem som særlig nyttige. I det følgende gis en kort oppsummering av innspillene.

Aktørene viser til at handlingsplanen allerede har sørget for en positiv holdningsendring til feltet, fra en mer ensidig nedvurdering med nulltoleranse tidligere år, til en gradvis mer åpen og informert holdning. Både tiltakene og arbeidet med handlingsplanen i seg selv beskrives som utgangspunkt for styrket samarbeidet mellom gatekunstfeltet og Oslo kommune.

Flere oppfordrer til å bygge videre på den positive holdningsendring ved at det etableres enda flere lovlige frivegger og øvingsvegger i bydelene. Det bør være fokus

på tilbud for barn og unge, særlig lavterskel øvingsvegger, men også rom for mer profesjonelle utøvere.

Både kuratorer/produsenter og kunstnere/utøvere ønsker bedre tverretatlig/bydels-samarbeid, med økte muligheter for finansiering til og kompetanse på gatekunst. En forenkling av søknadsprosesser og tilrettelegging av tilpassede skjema trekkes frem. Det er et ønske at noen i kommunen jobber særskilt ut mot miljøet, og fungerer som «kontaktpunkt».

Flere ønsker styrket samarbeid med kommunen om gatekunst-workshops, eksempelvis rettet mot de enkelte bydelene og mot osloskolen. Det tas også til orde for tettere samarbeid mellom private og offentlige aktører. Aktørene understreker videre behovet for ytterligere styrket dialog og forankring av handlingsplanen gjennom miljøets egne kanaler, plattformer og nettverk.

5. Byrådet bemerker

Oslo skal være en mangfoldig kulturby, og gatekunst og graffiti er med på å berike byen. Et sentralt premiss for byrådet er at gatekunst skal anerkjennes som urban kunstform på lik linje med andre kunstformer. Gatekunsten bidrar til demokratiet vårt, fordi det er en tilgjengelig kunstform som kommer veldig mange til gode, og fordi den oppfordrer til ytring, gjennom å provosere, engasjere og utfordre. Det autentiske og temporære er grunnleggende forutsetninger.

Gatekunst er en identitetsbygger, og et kunstuttrykk som kan oppleves mer tilgjengelig for grupper som ikke føler seg hjemme i andre deler av kulturlivet, med til dels andre normer enn innen andre kunstgrener. Det å styrke gatekunsten kan også bidra til å utfordre normer og tilgjengelighet i kulturlivet ellers i en retning vi ønsker. Kommunen skal møte gatekunst og utøvere av den med en positiv holdning. Opplevelsen av aksept er ikke minst viktig for å sikre mangfoldig rekruttering til gatekunsten.

Evalueringsarbeidet viser at man har gode erfaringer med implementering av Handlingsplan for gatekunst 2016-2020. Handlingsplanen bør derfor i tråd med KULs anbefaling rulleres for en ny periode. Tiltakene kan med noen justeringer videreføres basert på erfaringene fra forrige periode, for å gi forutsigbarhet og et lengre tidsperspektiv. Tilbakemeldinger fra feltet gir grunn til å tro at særlig tverrfaglige samarbeid og nye arbeidsmetoder internt i kommunen trenger mer tid til å sette seg.

Det tas sikte på at et større utredningsarbeid igangsettes tidlig i ny handlingsplanperiode. En slik utredning vil legge grunnlag for en mulig større revisjon av tiltakene senere. KUL forventes å underveis evaluere tiltak, og legge til rette for at kommunen har oppdatert faglig grunnlag. I tillegg bør man ha en bred involveringsprosess.

Av de 16 tiltakene i handlingsplanen vurderes at tiltakene med opprinnelig nummer 1, 3, 8, 10, 13 og 15 er iverksatt, men kan ha nytte av lengre tidsperspektiv. Disse videreføres slik de står uten kommentar. I det følgende kommenteres tiltak som strykes (tiltak 12 samt sammenslåing av tiltak 6 og 7), tiltak som krever justering for bedre implementering, og tiltak som har særlig potensiale for utvikling.

Når det gjelder tiltak 2) *Tilrettelegge vegger, underganger, gategulv og andre egnede arealer for gatekunst i bydeler og i sentrum*, så ligger hovedutfordringen på å tilrettelegge flere vegger og areal. Tiltaket er iverksatt med flere tilgjengelige flater i byen, men det er fortsatt stort behov for lovlige vegger, øvingsvegger og liknende.

Ansvar for etablering av lovlige vegger og objekter ligger per i dag hos hver enkelt bydel, som forvalter av egne områder. Byrådet oppfordrer bydelene til å se på løsninger som kan fungere i deres områder. Dette må i utgangspunktet gjøres innenfor bydelenes egne budsjetter, da det ikke følger midler med handlingsplanen for gatekunst. Dersom kommunale virksomheter ser behov for stimuleringsmidler, eksempelvis for å rette på skjevheter i satsing mellom bydelene, bør dette spilles inn gjennom ordinære budsjettprosesser.

Dette er også tett knyttet til opprinnelig tiltak 16, om pilotordning for små gatekunstprosjekter, som per i dag vurderes som delvis iverksatt men med forskjeller mellom bydelene. Det er behov for å utrede mulighetsrommet for å få på plass flere lovlige vegger og tilgjengeliggjøre flere objekter for gatekunst, og i hvilken grad dette er noe som må koordineres og eventuelt stimuleres til fra overordnet nivå.

Det må sikres at bydelene har kjennskap til handlingsplanen, og kilder for støtte til relevante prosjekter. Utveksling av kompetanse og eksempler på hensiktsmessig tilnærming til tilgjengeliggjøring av flater mellom bydeler og virksomheter kan gjøres eksempelvis gjennom Workplace, og gjennom faglig forum, jfr. tiltak 11. Det kan også være nyttig å innhente erfaringer og inspirasjon fra andre kommuner i inn- og utland, og KUL er i gang med dette arbeidet.

Samarbeid internt i kommunen er sentralt for tiltak 4) *Utarbeide enkle rutiner for gatekunst som trenger byggesøknad, og informasjon til utøvere, kommunale enheter og private gårdeiere*. Plan- og bygningsetaten (PBE) viser til at man ikke har avslått noen søknader for gatekunst og veggmalier i perioden, og at søknader behandles etter plan- og bygningsloven og i samarbeid med KUL og Byantikvaren. Tilbakemeldinger tyder likevel på at mer tverretattlig samarbeid og kunnskap om rutiner er nødvendig. Videre er det viktig med god utadrettet informasjon, slik at aktører enkelt kan finne frem.

Tiltak 5) *Utp prøve en gatekunstfestival hvor utøvere og publikum kan møtes* er allerede iverksatt gjennom miljøet selv, og det understrekes at initiativ og gjennomføring i størst mulig grad bør komme nedenfra. Kommunens rolle er å legge til rette, gjennom tilskuddsordninger og tillatelser. Tiltaket omformuleres derfor i tråd med dette.

I tråd med KULs anbefaling slås tiltak 6) *Initiere tiltak for barn og ungdom i form av*

workshops og arrangementer som skaper læring og positiv aktivitet og tiltak 7) *Tilby barne- og ungdomsgrupper små og klart avgrensede oppdrag i nærmiljøet sammen*, da evaluering viser at aktivitet under disse to tiltakene er sammenfallende.

I opprinnelig tiltak 8) *Engasjere voksne gatekunstutøvere gjennom timebaserte oppdrag* sløyfes ordet «voksne» da tiltaket står seg uten denne presiseringen.

Opprinnelig tiltak 9) *Innføre gatekunst som tilbud i Oslo musikk- og kulturskole* oppdateres i tråd med nytt navn på kulturskolen. Opprettelse av nye tilbud generelt er knyttet til rammer for kulturskolen, fordi det vil være behov for å tilknytte seg kompetanse, læringsressurser og lokaliteter som passer.

Byrådet bemerker at utfordringer ved opprinnelig tiltak 11) *Etablere tverrfaglig samarbeid for å skape felles forståelse og kunnskap om gatekunstfeltet* er godt belyst gjennom innspillene fra miljøet, og at det er rom for forbedring. Man vil i kommende periode bygge på dialog og kompetanse internt i kommunen som allerede er etablert, ved å sette ned et faglig forum som møtes jevnlig, i utgangspunktet ledet av KUL. Private aktører kan også inviteres inn i samarbeidet, som gårdeiere og entreprenører.

Opprinnelig tiltak 12) *Utarbeide informasjonsopplegg som fokuserer på etikk i gatekunsten* vurderes som godt ivaretatt av ressurspersoner i miljøet, bl a i workshops med barn og unge, og at dette ikke trenger å være en kommunal oppgave. Tiltaket strykes derfor.

Når det gjelder opprinnelig tiltak 14) *Benytte muligheter for tilskudd innen Oslo kommunes tilskuddsordninger til gatekunstprosjekter der disse faller inn under forskriftene* er det svært positivt at det i handlingsplanperioden er tildelt midler gjennom kommunens ordinære tilskuddsordninger til gatekunstprosjekter, men her ser byrådet ytterligere potensiale i å spre informasjon om relevante ordninger og oppfordre gatekunstmiljøene til å bruke disse.

Byrådet ser det som naturlig at KUL fortsatt har det overordnede faglige ansvar for oppfølging av tiltakene i handlingsplanen når denne rulleres, samt koordinerer det viktige arbeidet med utredning og evaluering i ny handlingsplanperiode.

Lover og regelverk, tidligere vedtak

Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2016 – 2020, tatt til orientering i bystyrets sak 171, 15.06.2021

Kunstbyen – Oslo kommunes kunstplan, tatt til orientering i bystyrets sak 132, 17.01.2019

Økonomiske og administrative konsekvenser

Det følger ikke egne midler med handlingsplanen. Tiltak forutsettes gjennomført innenfor rammen og på grunnlag av eksisterende kommunale satsinger og tilskuddsordninger.

Utover dette spilles tiltak der det er behov for økonomiske og administrative konsekvenser inn og behandles på ordinær måte i kommende budsjettprosesser.

Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2022-2025

- 1) Anerkjenne gatekunst som fullverdig kunstuttrykk likestilt med andre visuelle kunstformer. Kvalitetskriterier legges til grunn ved tildeling av sentrale oppdrag og kunstprosjekter i byrommet.
- 2) Tilrettelegge vegger, underganger, gategulv og andre egnede arealer for gatekunst i bydeler og i sentrum.
- 3) Utøve et friere skjønn og en myk holdning for kunstutfoldelse på midlertidige installasjoner som gjerder rundt byggeplasser og lignende.
- 4) Utarbeide enkle rutiner for gatekunst som trenger byggesøknad, og informasjon til utøvere, kommunale enheter og private gårdeiere.
- 5) Legge til rette for gatekunstfestival hvor utøvere og publikum kan møtes.
- 6) Initiere tiltak for barn og ungdom i form av workshops, arrangementer og mindre avgrensede oppdrag som skaper læring og positiv aktivitet i deres nærmiljø.
- 7) Engasjere gatekunstutøvere gjennom timebaserte oppdrag.
- 8) Innføre gatekunst som tilbud i Kulturskolen.
- 9) Legge til rette for fotodokumentasjon og formidling av gatekunst. Oslo kommune skal legge til rette for at offentligheten får tilgang på historisk dokumentasjon av eldre graffiti og gatekunst som Oslo kommune disponerer.
- 10) Etablere tverrfaglig samarbeid for å skape felles forståelse og kunnskap om gatekunstfeltet.
- 11) Hente inn ressurspersoner fra gatekunstmiljøet som koordinatore med ansvar for særskilte prosjekter.
- 12) Benytte muligheter for tilskudd innen Oslo kommunes tilskuddsordninger til gatekunstprosjekter der disse faller inn under forskriftene.
- 13) Gjennomføre gatekunstprosjekter innenfor gjeldende regelverk for Oslo

kommunes kunstordning. I tillegg skal det ses på hvordan andre allerede gjeldende ordninger kan omfatte gatekunst. Det bør også søkes kontakt med private aktører med tanke på samfinansiering av løpende prosjekter.

14) Det etableres en pilotordning for små gatekunstprosjekt etter modell fra Bergen. Eksempler på aktuelle objekter er underganger, gategulv, El-skap, nedstigningstårn, søppelkasser og tilsvarende som etatene eller bydelene har råderett over.